

СТРАТЕГІЯ ЯК ПРОКЛАМАЦІЯ ЧИ / ТА ПЛАН ДОСЯГНЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ ЦІЛЕЙ?

Питання, поставлене у назві тез, сформульовано не випадково. Знайти відповідь на нього автор намагався у багатьох випадках: 1) в експериментальному виробництві при налагодженні лінії для переробки відходів поліетиленової плівки на базі конусно-шнекового екструдера з позицій концепції циклічної економіки (1975р.); 2) при викладанні дисципліни «Стратегічний менеджмент» на кафедрі менеджменту КПІ (колишня кафедра управління виробництвом) упродовж 1988-1997рр.; 3) у виступі з трибуни Верховної Ради України «Економічна політика держави: механізм управління» на парламентських слуханнях «Законодавче забезпечення сучасної економічної політики в умовах конституційної реформи» (18.05.2005р.); 4) у статті «Україна: если в ЕС, то в лидеры или аутсайдеры?», оприлюдненій у матеріалах XI міжнародної науково-практичної конференції «Management and Engineering'13» у м. Созополь, Болгарія (23.-26.07.2013р.) і т.д.

Проблема стратегічного управління соціально-економічними системами (від підприємства, галузі, регіону до рівня національної економіки, міждержавних інтеграційних об'єднань регіонального (ЄС, НАФТА, МЕРКОСУР, АСЕАН і т.д.) чи функціонального напрямку (СОТ, МВФ, ЮНІДО, ЮНЕСКО і т.п.) нами розглядається як з позицій теорії, так і з позицій практичної реалізації. У цій ситуації варто скористатися надбанням, що напрацьоване науковцями, консультантами високого рівня і, безумовно, практиками. Творців теорії стратегічного управління можна розділити на три категорії. До першої категорії управлінців-стратегів ми віднесли б тих Особистостей, які упродовж багатьох років, а то й десятиліть формували й успішно реалізовували амбіційні, масштабні стратегічні наміри. Лише на фундаменті успішного, неповторного втілення у життя, у практику господарювання стратегічних задумок, унікальних технологій виробничих процесів і управління Особистості брали в руки перо й ділилися секретами досягнень. Хто вони? Відомі прізвища Стратегів: А. Файоль, Ден Сяопін, Л. Ерхард, Лі Куан Ю, С.П. Корольов, В.А. Згурський, Г.М. Скудар, П.А. Шило, Б. Гейтс, С. Джобс та багато-багато інших. Що стосується другої категорії, категорії теоретиків, теоретиків-консультантів стратегічного управління, то учасникам конференції їх імена, маємо надію, знайомі. До цього кола науковців належать: Р. Акофф і Ансофф, В.В. Глухов, Б. Карлофф, Т. Коно, Е.М. Коротков, Ж.-Ж. Ламбен, Г. Мінцберг, Б. Твісс, В.І. Терещенко, А.А. Томпсон та А.Дж. Стрикленд, Р. Уотермен, М. Хабакук, А. Чандлер та ін. До третьої категорії ми відносимо, мягко кажучи, кращих-гірших «переписувачів» науки і практики управління, які нині присутні на кожній кафедрі менеджменту, кожного державного чи приватного університету, академії, інституту, коледжу і т.п.

Повернемося знову до назви тез, до двох сполучників, які написані у вигляді дробу «чи/та». У першому варіанті варто застосовувати сполучник «та», оскільки після прокламації (від лат. *proclamatio* – проголошення, заклик), тобто звернення, має вибудовуватися послідовність дій, заходів, виконання яких веде до досягнення головної мети. У другому варіанті можна обійтися без прокламацій і сполучника «чи», спокійно, без PR-кампаній організувати процес стратегічного управління. Є третій варіант, коли оголошується одна за одною чергова стратегія, про яку забувають на другий день після галасливих обіцянок. Йдеться про реальний стан справ в Україні упродовж 1991-2020рр., коли черговий президент (їх – 7), черговий уряд (15-й прем'єр-міністр та 19-й уряд), черговий міністр, губернатор і т.д., приймаючи (затверджуючи, ухвалюючи) чергову стратегію, через певний час про неї лише згадують без підведення підсумків зробленого. За весь період незалежності жодна із сотень стратегій так і не була виконана. Доказів і публікацій в цього приводу достатньо.

Невже когось з українців може влаштувати той факт, що, за даними СБ, темпи зростання ВВП (ПКС) упродовж 1990-2018рр. в Україні склали лише 11%. За наведеним показником Україна займає останнє (!?) 167-е місце у світовому рейтингу, тобто середньорічний приріст ВВП (ПКС) склав близько 0,4%. Поруч з Україною у рейтингу розмістилися: Грузія – 71%, Гаїті – 115%, ЦАР – 124%, Зімбабве – 129%, Бурунді – 129%. Даний показник по країнах ЄС становить 213%, середньосвітове значення – 369%. Найбільших темпів досягли: Екваторіальна Гвінея (1098%), Китай (2162%) і М'янма (1727%) [1].

Обсяг виробленої продукції в 2018 р. становить лише близько 65% від рівня 1990р. Пересічного українця не цікавлять високі матерії кожної з прийнятих стратегій чи їх сукупність. Його хвилює стабільність зайнятості, умови праці, моральна і матеріальна зацікавленість в ній. Що маємо? Середньомісячна зарплата в Україні, за даними на вересень 2019р., становила 411 € (10687 грн). Випереджаємо ми лише Молдову (381 €). У сусідніх країнах середня зарплата складає: Білорусь – 475

€, Росія – 618 €, Румунія – 660 €, Словаччина – 1035 €, Польща – 1245 €, Чехія – 1316 €. Не будемо себе роздратовувати тим, що середня зарплата у лідерів рейтингу Топ-7 серед європейських країн, за даними сайту Salary Explorer, коливається від 4412 € в Швеції до 8563 € в Швейцарії. Ми ж, як працюємо, так і заробляємо, так і живемо, так і «маємо те, що маємо».

Оскільки наша проблематика – стратегічне управління, у більшості населення (не у олігархів) виникає цілком слушне питання: чому країна, яка входила у десятку найпотужніших економік світу на початку 90-х років минулого століття, скотилася на узбіччя і європейської, і світової економіки. Пояснень від можновладців, від внутрішніх та зовнішніх консультантів вистачає. Вистачає і рекомендацій. Так все-таки, у чому головна чи головні причини наших неуспіхів? Нами неодноразово висловлювалися відповіді на дане питання у низці публікацій: «Інститут консультантів: проблеми становлення» (Трибуна лектора, 1988, №6), «Оценить работу каждого» (Материалы респ. науч.-практ. конф. «Проблемы социальной защиты населения трудообеспеченного региона». Ташкент: НИИТруда, 1992), «Об оценке управленческой деятельности» (Административный район в системе рыночных отношений. Алма-Ата: ИЭАН РУЗ, 1992) и т.д.

Якщо давати однозначну відповідь на питання щодо секретів успішного виконання підготовлених і реалізованих стратегій, то вона розкривається у назві розділу 11 «Стратег і стратегія» праці автора [2]. На цьому можна поставити крапку, адже зрозуміло, коли є Стратег, є стратегія, є досягнення сформульованих цілей. Якщо суб'єктом стратегічного управління є «стратег» (слово починається з малої літери), у цьому випадку найкраща стратегія буде провальною. Таких «горе-стратегів» навколо нас більш, ніж достатньо, а «Стратегів» поки «днем з вогнем не знайдеш».

Нас зацікавила книга Д. Йоффи, М. Кусумано «Мистецтво стратегії», у якій автори узагальнили досвід роботи трьох легендарних CEO (*Chief Executive Officer* – англ., головний виконавчий директор). Згідно теорії науки управління, основна функція CEO полягає у тому, щоб стати сполучною ланкою між компанією і зовнішнім середовищем (суспільством, економікою, технологією, ринками і споживачами). Таким чином, до повноважень з формулювання цілей, завдань, до сфери відповідальності особи, що обіймає цю посаду, входить забезпечення відповідності дій компанії критеріям і нормам усього розмаїття зовнішніх зацікавлених осіб. У книзі йдеться про уроки Стіва Джобса, Білла Гейтса і Енді Гроува. Як відомо, кожен з них створив компанії (Apple, Microsoft та Intel), що сформували світ високих технологій, накопичили активів на загальну суму понад трильйон доларів США і змінили життя людей. Наведемо п'ять правил, які, на думку авторів, стали орієнтиром бізнес-процесів, здійснюваних трьома легендарними CEO, а саме:

1) дивись вперед, відраховуй назад. Троє лідерів визначали, якою хотіли б бачити свою компанію в майбутньому, і в зворотному порядку вираховували кроки, які туди приведуть;

2) грай по-крупному, і в зворотному порядку компанію. Всі троє робили фантастично великі ставки, але вкрай рідко піддавали непотрібного ризику фінансове благополуччя своїх компаній;

3) створюй не просто продукт, а середовище і екосистему. Лідери в сфері високих технологій повинні створювати галузеві платформи. Тоді інші компанії зможуть постачати додаткові продукти і послуги, які ще підвищать цінність всієї платформи;

4) використовуй силу і перевагу – досвід дзюдо і сумо. Б. Гейтс, Е. Гроув і С. Джобс часто перетворювали силу суперника в слабкість і давили конкурентів всією вагою (коли накопичили достатню вагу);

5) знайди міцну опору і вибудовуй всю конструкцію на ній. Тонке чуття Б. Гейтса, залізна дисципліна Е. Гроува, пристрасть до дизайну у С. Джобса – всі три лідери використовували свої сильні сторони як фундамент для бізнесу, намагаючись при цьому компенсувати свої слабкості [3].

Результати діяльності: Microsoft Б. Гейтса захопила майже 95% ринку операційних систем для персональних комп'ютерів; частка Intel Е. Гроува на ринку мікропроцесорів виросла з 40% до більш ніж 80%; Apple С. Джобса завоювала 20% ринку смартфонів, 60% ринку MP3-плеєрів (iPod) і 70% ринку планшетних комп'ютерів (iPad), Apple продає 90% комп'ютерів вартістю понад 1 тис. дол. США.

На завершення звернемося до витоків нашої історії. Серед знаменитих Українців, українців-стратегів особливої уваги з позицій проблеми, що виступає об'єктом нашого дослідження, заслуговує Ярослав Мудрий (Ярослав Володимирович), князь ростовський (988–1010pp.), новгородський (1010–1034pp.), великий князь київський (1015–1018pp., 1019–1054pp.). За часів Ярослава Мудрого семикратно розширилися межі середньовічного Києва, споруджені Золоті ворота та Софійський собор, сформований перший письмовий збір законів – «Русская правда», поширилася християнська віра, зміцнився авторитет Київської Русі як великої й могутньої європейської держави, досягнувши на той період найвищого розвитку. Ось приклад справжнього Стратега та результатів виконання стратегій [4].

Література:

1. GDP, PPP (current international \$). World Bank, International Comparison Program database. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD> (Accessed 01 March 2020).

2. Герасимчук В.Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: навч.пос. Київ: КНЕУ, 2000. 360 с.

3. Yoffie, David B. and Michael A. Cusumano. 2015. Strategy Rules: Five Timeless Lessons from Bill Gates, Andy Grove, and Steve Jobs. New York: Harper Collins. 272 p.

4. Толочко П.П. Ярослав Мудрий. Київ : Альтернативи, 2002. 272 с.